

SPRAVODAJ OBCE LIPTOVSKÝ PETER

ROČNÍK XVI.

JÚL 2021

Tried'me odpad, oplatí sa to

Obec je povinná každoročne vypočítať a zverejniť percento úrovne vytriedenia odpadu. Za rok 2020 to bolo 23,47 %. Je to veľa? Alebo málo? V každom prípade od toho závisí výška poplatku za uloženie odpadu na skládke TKO. Poplatok za uloženie 1 tony nevytriedeného odpadu na skládke je aktuálne 73,21 €! K tomu je potrebné pripočítať poplatky za odvoz a za manipuláciu s odpadovými nádobami. Takže triediť odpad sa oplatí nielen z ekologického hľadiska, keď myslíme na budúcnosť našich detí, ale určite aj z finančného pohľadu. Za správne vytriedený odpad neplatíme žiadne poplatky. Jeho zber hradia výrobcovia prostredníctvom OZV ENVI-PAK a pre našu obec ho zabezpečuje VPS Liptovský Mikuláš.

Čo nás v súčasnosti najviac trápi, je hromadenie odpadu mimo zberných nádob. Sú to rôzne nepotrebné kusy nábytku, dverí, sanitárnej techniky a pod. Niekedy je až nepochopiteľné, čo niektorí

občania dokážu len tak položiť ku kontajnerom s tým, že niekto to za nich odprace. Veď poriadok na verejných priestranstvách robí obraz o nás všetkých. Prosíme Vás preto všetkých, snažme sa udržiavať prostredie, v ktorom žijeme čisté a upratané. Týka sa to najmä priestorov na sídliskách v okolí bytoviek a v okolí kontajnerov, ale aj priestorov pred bránami rodinných domov.

Ďalším problémom v našej obci je papier. Prosíme Vás, keď nie je miesto v kontajneri na papier, počkajte na jeho vyprázdnenie a potom ho vyhodte. Zberová spoločnosť nám už odmieta vyvážať papier mimo kontajnerov a ten potom namokne, znehodnotí sa a už nemôže ísť do separovaného odpadu. Častejšie vývozy spoločnosť odmietla zabezpečiť a tak v súčasnosti pracujeme na pridani kontajnerov. Ako môžete pomôcť vy? Môžete si

papier odkladať doma a potom ho odovzdať spoločnosti výmenou za hygienický tovar. Alebo... odpad stláčajte.

Stláčajme odpad, ušetríme.

Nestlačený odpad v zberných nádobách zbytočne zaberá veľa miesta a v konečnom dôsledku zberová spoločnosť odváza vzduch. Platí to pre plastové fľaše, kartónové krabice, či plechovky. Preto je veľmi dôležité obal pred vyhodnením stlačiť a zmenšiť jeho objem. Do kontajnerov sa tak vojde až 4-krát viac odpadov. Napríklad do nádoby s objemom 1100 litrov sa zmestí približne 733 stlačených 1,5 litrových PET fliaš. Ak by sme ich do nádoby hádzali nestlačené, zmestilo by sa ich tam približne 200. Ak sa odpad pred vyhodnením nestláča, kontajner sa javí plný, ako v skutočnosti je. Ďalší odpad sa už doň potom nezmesť.

Stavali sme máj

Členovia nášho dobrovoľného hasičského zboru ani tohto roku na stavanie mája nezabudli. Rozdiel oproti minulým rokom bol len v tom, že ho na sv. Duha vztýčili kvôli hygienickým opatreniam bez účasti verejnosti. Podľa všetkého postavením tohto symbolu jari, prebúdajúcej sa zelene, rodiacich sa mláďat pomohli aj prírode trochu spamätať sa z nezvyčajne chladného mesiaca, po ktorom konečne prišli teplejšie dni. Samozrejme, máje stavali chlapi dievčatám, keď im chceli pripomenúť svoju náklonnosť. Kedysi stáli skoro pred každým domom, v ktorom bolo dievča na vydaj. Dnes v dedinách stavíme jeden pre všetky dievčence. Napokon, žijeme v dobe, ktorej anonymita je vlastná.

Pribudlo šesť nových kamier

Koncom minulého roka pribudol v Liptovskom Petre kamerový systém. Projekt bol spolufinancovaný Ministerstvom vnútra SR vo výške 6377,52 eur. Obec sa na ňom podieľala sumou 1 594,38 eur. Ako nás informovala starostka Anna Papajová, novými kamerami sa obsadili v Liptovskom Petre ďalšie verejné priestranstvá a to predovšetkým kvôli bezpečnosti občanov a ochrane obecného majetku.

Čaká nás revitalizácia parku

Nielen obnovený kultúrny dom, ale i jeho revitalizované okolie nás budú reprezentovať v strede Liptovského Petra. Tohto roku obecný úrad už podpísal zmluvu s Pôdohospodárskou platobnou agentúrou na cca 6 000 eur. Peniaze plánuje investovať do obnovy priestranstva pred obecným úradom, na ktorom pribudnú okrasné kríky a tiež lavičky, takže parčík bude plne funkčný a po rokoch môže slúžiť občanom.

K slovu sa dostali aj zelené nádoby

Odpad tvorí z roka na rok čoraz väčšiu agendu obecného úradu. Nie je tomu inak ani v tomto roku, keď od 1. januára obce a mestá musia v zmysle prílohy č. 10b k vyhláske č. 371/2015 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona o odpadoch, zabezpečiť vykonávanie zberu biologicky rozložiteľného kuchynského odpadu.

Na žiadosť samospráv pristúpilo Ministerstvo životného prostredia SR (MŽP SR) na polročnú prechodnú fázu. Samosprávy tak museli od 1. júla 2021 pre svojich obyvateľov zabezpečiť oddelený zber kuchynského bioodpadu.

O úsporách sa tento raz v záklone veľmi nehovorí. Vypadla z neho výnimka o finančnej neúnosnosti. Snahou nášho obecného úradu však je trend neustále sa zvyšujúcich nákladov na likvidáciu odpadu pre

seba i občanov aspoň pribrzdiť. V platnosti zostanú už len tri prípady, kedy sa povinnosti na-

ďalej bude dať vyhnúť – prvá výnimka sa týka miest a obcí, v ktorých zmesový odpad končí v zariadení na energetické využitie odpadu (Bratislava a Košice), druhá tých, kde domácnos-

ti všetok kuchynský bioodpad kompostujú a posledná takých území, kde nie je triedený zber technicky možný. Cieľom novely zákona o odpadoch z dielne Ministerstva životného prostredia je zhodnocovanie biologicky rozložiteľného odpadu z domácností, ktorého sa u nás ročne vyprodukuje vyše 500-tisíc ton, teda okolo 100 kilogramov na obyvateľa. Momentálne končí prevažne na skládkach, kde hnijúce zvyšky potravín produkujú takzvaný skládkový plyn (LFG) zložený z metánu, oxidov dusíka a zo sírovodíka. Vzniká tak značné riziko aj pre podzemné vody, navyše ide o „živnú pôdu“ pre šírenie baktérií, z čoho vyplývajú zdravotné riziká.

Čo patrí do kuchynského odpadu? Odrezky zeleniny a ovocia, odrezky mäsových výrobkov, zbytky kávy a čaju, zvyšky varenej stravy, škrupiny

z vajec a orechov, ryby, syry a mliečne výrobky, starý chlieb, pečivo, omáčky, šaláty a pod. Nepatrí tam iný kuchynský odpad ani jedlé oleje a tuky. Tie môžete doniesť na Obecný úrad, kde je umiestnený sud na jeho zbieranie. Kuchynský odpad je potrebné hádzať do nádob bez obalu. Ak ho hodíte v obale, tak by mal byť ekologicky rozložiteľný. Doma ho občania môžu zbierať do menších nádob, ktoré sa podľa potreby, neskôr, vynesú do veľkých.

Pre tento účel preto sú na štandardnom zberovom mieste pripravené zelené nádoby v objeme 120 litrov. Zber tohto odpadu sa koná raz do týždňa. Menej problémov by mali mať obyvatelia rodinných domov, ktorí majú možnosť kuchynský odpad kompostovať, teda vlastnia kompostér, dobre zabezpečený proti hlodavcom. Na záver, snáď ani netreba zdôrazňovať, že pri tomto druhu odpadu je dôležité zabezpečiť predovšetkým hygienu.

Vziať do ruky čas

Každá doska v dedine má svoju históriu, lebo ľudia ju neraz z núdze použili aj niekoľkokrát. Uvedomil som si to, keď sused rozoberal humno, z ktorého mi ponúkol pár zahnednutých dosiek na kúrenie. Keďže mám rád rôzne odkazy, jedna z nich, na ktorej bolo niečo napísané obyčajnou ceruzkou ma dosť upútala. Boli to dátumy a neznáme mená, aké sa v tejto časti Liptova nevyškvtujú. Čitateľné, nečitateľné i také, po ktorých zostala v dreve len jemná priehlbina po ceruzke. Dá sa prečítať meno Ernest Šlaub, 26. VIII. 1940, Prešov, avšak najčitateľnejší nápis zanechal Ernest Guttman, veliteľ baraku č. 19, od 26. VI. do 20 X. 1940, Prešov.

Ten vysvetlil všetko. Poukazyval na vojakov - tvorníkov, teda na Pracovný zbor národnej obrany z obdobia Slovenského štátu. Nuž a doska sa k susedovi dostala pravdepodobne až po prechode frontu, ako dostupný materiál na opravu humna.

Osemdesiat jeden rokov je málo i veľa, ale aj tak, je to už história a jej dotyk vyvoláva v človeku zvláštnu pocity, ale i otázky. Aký to bol čas? Kde sú dnes všetci títo ľudia, a prežili vôbec vojnu? Vedeli, čo sa deje a čo ich čaká? Dá sa iba predpokladať, že odpovede na tieto otázky môžu byť iba dosť kruté. Dotknúť sa takto rukou histórie, je akoby vás do seba vtiahla.

Starší Petrania sa na výraz vojak - tvorník ešte pamätajú, mladším len upresníme, že pracovné tábory MNO boli nástrojom, ktorým jeho predstaviteľia rie-

• Pamätník vojakom-tvorníkom pod Skalkou nie je zabudnutý.

šili v armáde židovskú a rómsku otázku. Koncom roku 1939 pozabavili všetkých židov v zálohe vojenských hodností a tých, ktorí boli v aktívnej službe, teda dôstojníkov, rotmajstrov a mužstvo preradili do osobitných pracovných táborov. Na nových brancov (Židov a Rómov) sa od januára 1940 už vzťahoval nový branný zákon, ktorý im priamo určoval vykonávať prezenčnú službu v pracovných táboroch. Týkal sa mužov od 20 do 50 rokov. Pracovné tábory po celom Slovensku existovali od r. 1940 až do r. 1943. Pochopiteľne, pre nepostráda-

teľných židovských odborníkov (lekárov, inžinierov) existovali výnimky, nebolo ich však mnoho.

U nás sa zaoberali výstavbou letiska, letiskových stavieb, železničnej vlečky, obytných domov, mosta cez rieku Belú, malých vodných nádrží (Jamník), reguláciou potokov, odvodňovaním a pod. Pracovnému oddielu v Liptovskom Petre najprv velil por. František Hudák, po ňom por. Uram. Vieme, že pracovný oddiel v Liptovskom Petre mal v auguste 1943 160 poddôstojníkov a 1 795 tvorníkov, čo predstavuje slušnú kapacitu. Celému zoskupeniu velil František Javorský.

Po vojakoch - tvorníkoch teda zostalo v okolí Lipt. Petra pomerne veľa stôp, a dnes nám ich pripomína iba skromný pamätník na hrádockej Skalke s ľudovou básňou, v ktorej sa spomína Švihrovská bitka a čas Druhej svetovej vojny.

PhDr. Peter Laučík

Stovky hodín venovali obci

• *Poriadok, kam až oko dohliadne. V zbrojnici má každá vec miesto. Aj o to sa stará veliteľ Milan Gajdoš*

Uplynulý rok prežili členovia nášho dobrovoľného hasičského zboru nie síce podľa svojich predstáv, ale tak ako všade, v službách našej komunity. Ako nám povedali Milan Majer, preventinár a veliteľ Milan Gajdoš, s ktorými sme sa stretli koncom mája v hasičskej zbrojnici, ešte vo februári minulého roka sa

stihli v Lipt. Mikuláši zúčastniť halových pretekov, ktoré organizoval Územný výbor DPO, kde mladí hasiči skončili na 4. mieste. Prišiel však marec a všetko bolo inak.

Pandémia korona vírusu na celom Slovensku náhle zmenila situáciu a všetky tradičné činnosti museli ísť bokom alebo sa zastaviť. Len Milan Gajdoš to ešte stihol a zúčastnil sa veliteľských skúšok, ktoré úspešne absolvoval, takže zbor mal hneď na začiatok aj poriadne velenie. Ako inak, opäť to boli naši hasiči, tentoraz boli prví v akcii. Tento raz chodili po dedine a dezinfikovali verejné priestory, kontajnery a podobné zariadenia. Neskôr prišlo testovanie obyvateľov, pri ktorom bola ich dobrovoľná pomoc v kultúrnom dome nevyhnutná. Slúžili po dvojiciach, každý týždeň. Smutnú kapitolu

uplynulého roka obidvaja zhrnuli do jednoduchých viet: „To bola naša pomoc obci.“

Ale obci, za normálnej situácie, naši hasiči pomáhajú aj inak. Napríklad, predvčasný zápasili s vodou v lokalite Tále, kde hrozila zatopením súkromných pozemkov s domami.

Pri výstavbe rodinných domov bol totiž zasypa-

sa podieľajú aj na udržiavaní ľudových tradícií v obci. Samozrejme nemôžeme obísť Medzinárodný deň detí, kde tvoria podstatnú časť programu. To už nehovoriac o ich organizačnom príspevku k obecnej zakáľacke, či ich spolupráci s klubom dôchodcov pri pochovávaní basy. Keď to teda zosumarizujeme, bez našich dobrovoľných hasičov by bolo v Lipt. Petre veru aj smutno.

Rád sv. Floriána

Jedno z najvyšších hasičských vyznamenaní je Rád sv. Floriána, ktorý udeľuje Prezídium DPO SR za roky dobre odvedenej práce. Jeho držiteľom v našom hasičskom zbore je už nejaký čas preventinár Milan Majer, ktorý ho obdržal priamo z rúk prezidenta DPO SR Pavla Celucha. Nie je bez zaujímavosti, že na toto odovzdávanie radu priniesli hasiči z Oravskej Polhory aj relikvie sv. Floriána, takže Milan Majer ho má posvätený aj z vyššej inštalácie, priamo od patróna hasičov. V Liptovskom Petre vieme, že zaslúžene.

• *Takto nám Milan Gajdoš (vpravo) a Milan Majer predstavili novú zástavu peterského DHZ*

ný starý odvodňovací kanál, takže voda z polí bola už rozliata na ceste a ohrozovala majetok našich spoluobčanov. Inokedy ich s obecnou Aviou môžeme stretnúť pri rôznych brigádach, najmä keď ide o odvoz trávy, lístia a konárov po upratovaní. Ich aktivity však zasahujú aj do miestnej kultúry. Hoci nie sú folkloristi, každý rok organizujú stávanie mája, čím

Ako nás M. Majer s M. Gajdošom informovali, v týchto dňoch sa intenzívne zaoberajú prípravami osláv svojej storočnice. Ak v súvislosti s pandemiou nevznikne zhoršená situácia, oslava by sa mala konať v piatok a v sobotu 13. – 14. augusta. V piatok bude slávnostná výročná schôdza, na ktorej uvedú do života novú zástavu hasičského zboru. Zástavu navrhol Milan Majer. Z jednej strany je na nej zobrazený tradičný patrón požiarnikov Sv. Florián aj s malým Kriváňom pri nohách. To vraj, aby spoznal krajinu, kde má dávať pozor. Druhú stranu zdobia isígnie obce, teda erb a zástava a hasičský znak. V súčasnosti doťahujú detaily osláv, ktoré konzultujú s obecným úradom, pretože ich plánujú spojiť s Dňom obce. Samozrejme, program bude pestrý a prídu si v ňom na svoje starší, mladší i deti, ktorým chcú dodatočne vynahradiť zrušený MDD.

• *Nablýskané IVECO našich hasičov je vždy v plnej pohotovosti*

Bohu na slávu, blížnemu na pomoc

Požiare boli pre liptovské dediny po celé stáročia veľkou plagiou. Domy boli z dreva, teda vysoko horľavé a prostriedkov na hasenie bolo málo. Zvyčajne to bolo iba vedro s vodou a ľudské ruky, ktoré nestačili na väčší oheň, ku ktorému sa pre veľký žiar ani nedalo priblížiť. Ľudia pri tom prišli o všetko a tak požiar bol nezriedka príčinou ďalších tragédií. Zo súdnych spisov Liptovskej župy z roku 1727 sa napríklad dozvedáme o podpaľačke Žofii Bendikovej, ktorá sa po Troch kráľoch pokúsila päťkrát vypáliť krčmu Mateja Podtuňanského v strede dediny, kde bývala. Našťastie oheň vždy zlikvidovala dedinská stráž, inak by popolom ľahla celá dedina. Za tento čin, ku ktorému sa Žofia Bendiková sama priznala, ju súd nedal mučiť, no aj tak, podľa vtedajších platných zákonov, skončila na mikulášskom popraviske.

O ďalšom veľkom požiari v Lipt. Petre máme správy z 30. marca 1751. Vyhoreli domy aj hospodárske budovy, v ktorých zahynulo množstvo dobytku. V roku 1767 zúril požiar v Lipt. Petre dva razy a postihol takmer celú dedinu, no viac správ sa o ňom nezachovalo. Najväčší požiar však vypukol 15. júna 1786. Obec vyhorela do tla, zhorelo 40 domov, ľudia nemali kde skloniť hlavy. Obyvatelia dediny by sa aj pustili do stavby nových domov, no zemani, ktorí sa držali cisársko-kráľovského nariadenia, podľa ktorého sa nové domy museli stavať z kameňa, ich nepodporili. Pre ľudí, ktorým zhorel všetok majetok, to však bol obrovský problém, s ktorým im nepomohla miestna drobná šľachta ani Liptovská stolica. Preto si stavali iba provizórne prí-

bytky. Na ich podporu sa potom niekoľko rokov konala aj verejná zbierka. Horelo tiež v roku 1789. Tesne pred kosbou požiar zničil päť domov. Nový požiar v roku 1790 zapríčinený bleskom zničil aj posledné zvyšky ich majetku. Spomína sa aj požiar z roku 1830, ktorý vzbĺkol neďaleko dreveného hostinca, pri ktorom, stála obecná zvonica (v parku pred kultúrnym domom). Pretože už napadol sneh podarilo sa ju rýchlo uhasiť. Veľký požiar sa spomína aj v roku 1875. Vypukol uprostred obce, u Začkov, pri dnešnej zvonici a rozšíril sa na obidve stany. Keďže muži boli roztrúsení po svete za prácou, za obeť mu padla skoro celá dedina. Táto situácia sa zopakovala aj 3. augusta 1905. Oheň vypukol vo vtedajšej pastierni, odkiaľ ho silný vietor rýchlo rozniesol po dedine. Popolom ľahlo 50 domov. Chlapi boli na múračkách a problémom sa ukázal aj nedostatok vody. Na pomoc dedine sa vybrali Vavrišovčania,

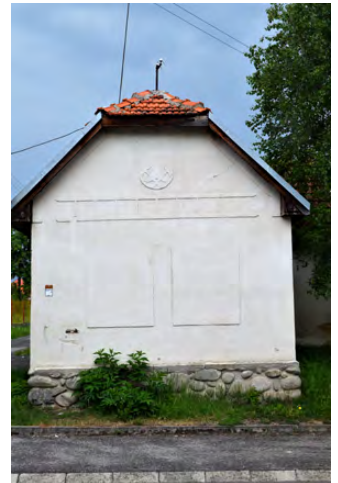
• Na Pragu ARO - 150 si môžu spomenúť len pamätníci.

Dovalovčania, Pribylinčania i Hrádočania, avšak kým prišli do Lipt. Petra, už nebolo čo zachraňovať. Vtedy pohorelcom pomohli manželky mikulášskych podnikateľov, ktoré im poslali zásoby chleba, múky, ryže, slaniny, šiat a obuvi.

Dnešný organizovaný hasičský zbor mal samozrejme svojho predchodcu v Dobrovoľnom hasičskom spolku, ktorý vznikol 1892 na základe

nariadenia Uhorského ministerstva vnútra. K dispozícii mal vlastnú ručnú striekačku, ktorú obec v roku 1865 kúpila na splátky za 191 zlatých. Iniciátorom vzniku a prvým predsedom tohto spolku bol vtedajší notár Emil Launer. Obec dala hasičom ušiť z plátna aj uniformy, ktoré mali na blúzach vyšitú skratku TO, čo v maďarčine znamenalo tüzoltó –dobrovoľný hasič. Jeho prácu však prerušila Prvá svetová vojna. Mnoho mužov sa z nej nevrátilo a tí, čo sa vrátili, mali úplne iné starosti. Činnosť hasičských zborov sa v našich obciach potom obnovila až po vzniku samostatného Československa v roku 1922. Za dátum vzniku však považujeme rok 1921, kedy sa v Lipt. Petre konalo ustanovujúce valné zhromaždenie dobrovoľných hasičov. V tom čase sa už hasičstvo formovalo ako špecializovaný odbor. Členovia zboru nielenže pomáhali pri živelných pohromách, ale prostredníctvom rôznych prednášok a kurzov sa vzdelávali ako aj fyzicky zdokonaľovali na hasičských cvičeniach. Museli ovládať požiarne-polícajné predpisy, náuku o hasičstve, služobný poriadok, výstroj a výzbroj, hasičskú taktiku a samaritánsku službu.

Po skončení Druhej svetovej vojny mal hasičský zbor v Lipt. Petre 26 členov a ich veliteľom bol Vladimír Šintaj. Členská základňa však rýchlo rástla a bola pestrešia. V roku 1948 mal zbor už 38 členov a v roku 1955 sa medzi nimi objavila aj jedna žena a 8 žiakov. Najviac členov mal zbor v rokoch 1962 – 64 bolo ich až 42, momentálne je ich okolo 30. Počty členov sa z roka na rok menia podľa toho, ako mladí prichádzajú a odchádzajú. Nie sú to však stratené investície,

• Prvú hasičskú zbrojnicu v strede obce postavili naši murári, ktorí sa v lete rozprchlí za prácou v celom Uhorsku. S požiarňami mali oni aj ich rodiny svoje skúsenosti.

lebo mnohí často pokračujú v tejto dobrovoľnej činnosti na iných miestach. Za spomenuté obdobie sa vo výbore a vedení vystriedalo viac členov. Na poste predsedu môžeme spomenúť Pavla Kermieta, Jozefa Stupku, Milana Krivoša, Ivana Chrupku, Dušana Fioleka. Terajším predsedom je Martin Kuboš. Veliteľmi boli Pavel Slabej, Pavel Kermiet, Vladimír Kantár, Lubomír Gajdoš a Dušan Fiolek. V súčasnosti túto funkciu zastáva Milan Gajdoš.

Ruka v ruke s vývojom hasičstva sa zdokonaľovalo a rástlo materiálne i technické vybavenie zboru. V roku 1958 pribudla nová budova hasičskej zbrojnice, ktorá po modernizácii slúži dodnes. Dva roky pred tým dostali naši hasiči do správy striekačku DS 8a 16 a v roku 1965 automobil ARO 150. V osemdesiatych rokoch pribudla do garáže zbrojnice AVIA 31 a striekačka PPS-12, ktoré slúžia dodnes. K nim v roku 2015 pribudol protipovodňový vozík a v roku 2019 automobil IVECO Daily, čím sa stali naši hasiči akcieschopní, nielen v obci, ale i u susedov a v okrese.